

מסורת המדרש

ט מדרש מהלל מומור ז"ל. מדרש שמואל סוף פ' ט"ו. ילקוט שמואל רמז קי"ו. ילקוט מהלל רמז תמ"נ.

חידושי הרד"ק

בתחלה מתו סוסיהם כו'. ואח"כ מת אלימלך. כ"ה הלשון גם בפסיקתא דיהי חצי הלילה. נראה דמכתיב וימותו גם שניהם. לרבות מן גם שמקניהם ובהמתם כבר מתו. וזה שמתו קודם אלימלך. אולי יש לסמוך כמ"ש ויהיו שם קודם לימות אלימלך דררשינן כמו יד ה' היה במקדש. שהוא ענין הכאה ומיתה בבהמות. יא שמעה מהרוכלין המחזירין בעיירות. יל מכתוב ותשב משדי מואב בידך ואח"כ כתוב כי שמעה בשדה מואב בה"א. דרש רשד"ה הוא עיר גדולה כדלעיל ספ"א והיינו דרך ששם מחזירין הרוכלין בחמדות יותר מבשדות וכפרים. ששם אין דרכן להתקשט כ"כ הרבה ודי להם ברוכלים שיש בהם שדרים שם וא"צ לרוכלים המחזירין רק בעיירות. ועי' (ב"ק פ"ב א') והן היו יושבים בכפרים ועיירות קטנות כמשל פסקא ב' בס"ד. לכן קראם כאן בשם שדי מואב בידך. וכן בכל המגלה כמ"ש במסורה (בר מן ב' חד הא דכי שמעה בשדה מואב דדרשוהו כאן. ואידך נעמי השבה משדה מואב. וי"ל שמפני שכלל בונו בזה גם את רות וכמ"ש אח"כ ומאת רות המואביה קנית להקים שם וגו'. לכן להחשיבה לרות לפני הגואל אמר משדה בה"א שהוא עיר וכרך לומר שהיא מבני עיירות (ושמכנות מלכים ממשפחת גלון מלך מואב היתה) ולא משדי מבנות כפרים. ונעוד אפשר לומר משום דמסתמא ממואביה לא שמעי. דהא כתיב אשר פיהם וגו'. וישראל מאי בעו התם בעיר שכולו נכרים. ולהכי משני ששמעה מרוכלין המחזירין בעיירות. מרוכלין ישראל דשכיחא אף בעיר שכולו נכרים. כדאיתא בעבודת כוכבים (ס"א) בעיר שכולו נכרים והאיכא רוכלים וכו'. מהרב ר"מ ברלין ממאהליב. **פעמים שהוא עושה בעבור עמו ונחלתו.** היינו כדכתיב (תהלים צ"ד) כי

ואף בנגעים כו'. לא כפי הסדר שכתוב בתורה תחלה נגעי אדם ואח"כ נגעי בגדים ואח"כ נגעי בתים אלא בהיפך תחלה נגעי בתים ואח"כ נגעי בגדים ואח"כ נגעי אדם וכמ"ש מפורש במדרש תדשא פרק י"ז ונתתי נגע צרעת וכו' אינם באים על בריות כשם שהם כתובים בתחלה אמר הקב"ה ילקה בהוננו ואח"כ בביתו ואח"כ בבגדו ואח"כ באדם עצמו וסדר התורה תחלה על האדם ואח"כ על בגדים ואח"כ על הבתים אלא על פי כלל זה שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה בהכרח לדרוש ע"פ מדה ל"ב. ואחר כך וימת אלימלך. צ"ע שעושה אלימלך טפל למחלון וכליון כמו ממוניהם ובויקרא רבה שם לא גרס ואחר כך וימת אלימלך. ותשאר האשה. משני ילדיה ומאשה וכל זה מיותר ודורש שתחלה אחר מות אישה נשאר הבית עדיין בהנהגתו והיא היתה עקרת הבית על בניה ועל כלותיה שעל כן דורש לעיל שנעשית שירי מנחה כנ"ל אך כאן נעשית שירי שיריים שאין בהם צורך כלל. יא שמעה מהרוכלין המחזירין בעיירות. פי' שמעה והבינה שמאחר שנראים רוכלין מחזירין בעיירות למכור תכשיטי נשים כמו שתיקן עזרא שבשנות רעבון שאסור בתשמיש המטה אין רוכלין מחזירין בעיירות וזהו מה שמעה והבינה כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם שהרי רוכלין מחזירין ועי' בספרי מדרש תנאים בליקוטים וחיידושים דשם מכואר יותר. בארץ ישראל בעבור עמו ונחלתו. וכן כאן כי פקד ה' את עמו בשביל עמו. למעני למעני. ישעיה מ"ח י"ט וס"ד כי איך יחל וכבודי לאחר לא אתן. פי' שלא יתחלל בגוים.

מתנות כהונה

מלועז. ה"ג הרי הן טעונין חליצה ואח"כ וכו'. עד טעונין נתיצה חזר בו מוטב ואם לאו באין על הבגדים וטעונים כיבוס. ואם לאו טעונין קריעה וכו'. יוצא. להסגר שזעמ ימים חוץ למחנה ולחזר כן נא אל המחנה. בדד ישב. מלועז מוטלט. יא מהרוכלין. דלס לא כן מי הגיד לה נעירות שהיתה שם כלעיל. הכי גרסינן למעני למעני אעשה. ופסוק הוא נישעיה סימן מ"ח. לא ימוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב (ראיתי כתוב). שנאמר (ישעיה מ"ח) למעני למעני אעשה. ובגלות חוץ לארץ מדבר דכתיב שם הנה צרפתך וגו' בחרתך בכור עוני.

ענף יוסף

בתחלה מתו סוסיהם חמוריהם גמליהם ואחר כך וימת אלימלך. נראה דמ"ש ואחר כך וימת אלימלך הוא ס"ס ול"ג לה. חרא שהוא בעצמו התחיל ואומר אף במחלון וכליון כך. נראה דבמיתת מחלון וכליון משתעי ולא במיתת אלימלך. ועוד ראה שכן נקט בתחלה מתו סוסיהם כו'. ונקט סוסיהם לשון רבים נראה שעל ממונם של מחלון וכליון קאמר שאחר שירשו מאביהם נאבד ממונם תחלה ואח"כ מתו הם. וכן בויק"ר פ' י"ז א"י אף כאן וימותו גם שניהם לאחר שירדו מנסיהם עכ"ל. הרי בפירוש שלא הזכירו אלא מחלון וכליון ולא אלימלך [אנשי] וכן בתנחומא בהר ע"ש. ואחר כך וימת אלימלך. י"ל לפי שאלמלך היה גדול הדור לא הוצרך להתרות בו תחלה דה"ל אין צריכין התראה. או י"ל שמיתתו לא היתה עונשית כי זקן האיש וקרבו ימיו למות. אבל בניו שמתו בלא עתם הזהירים תחלה בממונם [נפית]. נעשתה שירי שירים. כי צרות אחרונות הזכירו כאן צרות ראשונות לנעמי. וזה כי בחיי הבנים היתה מתנחמת בכניה ולא היתה זוכרת מיתת בעלה. אך כמות בניה או נדמה לה ששלשתן מתו כאחד. בעלה ושני בניה [אנשי]. יא ורבנן אמרי בארץ ישראל כו'. ר"ל שרבנן סברי דקרא דכי לא ימוש ה' את עמו ונחלתו תרתי קאמר. עמו הם ישראל ונחלתו הוא א"י כי שם היכל קרשו ועיני ה' בה מראשית השנה וגו'. ובא"י הוא מרחם בעבור שתים בשביל עמו וגם בשביל נחלתו שהוא א"י. ולפי' דייק שפיר מה שעשה הפסוק שני נזירות מחלוקת

משנת דרבי אליעזר

יא ומה שמעה כו'. ק' דמה חדרשו גם מה שמסיק כתוב א' אומר כו' מה בעי הכא ונ"ל דה"פ דהמדרש דקדק דל"ל למכתב בשדה מואב כיון דכתיב ותשב משדי מואב בוודאי שם שמעה ותירץ שמעה כי פקד ה' את עמו לכך כתיב בשדה מואב להורות ששמעה ההפך שיש בין שדה מואב דהיינו חו"ל